

Kunst en cultuur

De verkrumming van het sociaal-cultureel werk

De Vlaamse regering stelde zich in het regeerakkoord als opdracht “een nieuwe impuls te geven aan het sociaal-cultureel werk. Het sociaal-cultureel werk moet een partner worden in het kader van het decreet over levenslang leren [...] en moet meer vertrouwen krijgen van de overheid om zijn taak te vervullen op een geëigende manier.” Het nieuwe decreet betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk, dat in het Vlaams parlement goedgekeurd werd op 2 april 2003, zou daarvan het resultaat zijn.

Het decreet introduceerde een belangrijke omslag in de beoordeling van het werkveld: van een kwantitatieve beoordeling op basis van het aantal cursisten en uren naar een kwalitatieve beoordeling van de inhoud en doelstellingen op basis van de beoordeling van een reële beleidsplanning door een deskundige commissie. Het decreet ijverde voor samenwerking en netwerkvorming, ook over de grenzen van de eigen werksort. Cultuur in het algemeen en het sociaal-cultureel werk in het bijzonder moeten een huis met vele kamers blijven.

Als mede-indiener van het decreet en toenmalig voorzitter van de Commissie Cultuur in het Vlaams Parlement blijf ik achter de principes van het decreet staan. Toch bleek de uitvoering van het decreet enkele onaangename verrassingen in petto te hebben. Zonder mezelf te wentelen in de verontschuldigende uitspraak “Das habe ich nicht gewusst”, wil ik toch enkele toekomstbeschou-

wingen maken voor het sociaal-cultureel vormingswerk in Vlaanderen als gevolg van de uitvoering van het decreet.

Ik beperk mij tot de sociaal-culturele vormingsinstellingen omdat zij als eerste tegen de scherpe kanten van het decreet opbotsten. Van de 31 gespecialiseerde vormingsinstellingen konden er 14 de beoordelingscommissie niet overtuigen. Het wegvallen van organisaties als Interactie-Academie of Relatiestudio was de eerste verrassing. Speculaties over gelobby bij de commissie laat ik aan mij voorbijgaan: zij heeft in alle objectiviteit geoordeeld. Toch blijft het kader waarbinnen de commissie geoordeeld heeft altijd vatbaar voor interpretatie, want mogelijk strenger dan het decreet voorschrijft.

Het was de afspraak met de minister van Cultuur om een vangnet te creëren voor de instellingen en begeleidende maatregelen voor de ongeveer 120 getroffen personeelsleden. Naar de personeelsleden is er een zichtbaar engagement van de minister maar de vraag blijft open of de voorgestelde maatregelen rond brugpensioen en de opvang door andere organisaties geoperationaliseerd kunnen worden.

Het opnemen van de verantwoordelijkheid tegenover de instellingen is een ander paar mouwen. Een negatieve beoordeling mag geen goedkoop alibi zijn om de deur voor deze gespecialiseerde vormingsinstellingen voorgoed te sluiten of om ze ‘gratuit’ door te schuiven

naar welzijn, arbeid of onderwijs. Cultuur moet een huis met vele kamers blijven en in ieder huis is de ene kamer al groter en mooier gedecoreerd dan de andere.

Enkele vormingsinstellingen trachten nu op eigen kracht en met eigen middelen hun werking voort te zetten. Ze dreigen door hun niet-erkenning ook hun recht op een BTW-vrijstelling en fiscale aftrekbaarheid van giften te verliezen. Het is minstens de morele plicht van de minister van Cultuur via een kleine erkenning – mogelijks via de verdeling van de nationale loterijgelden - deze administratieve neveneffecten te corrigeren zodat zij die op eigen benen proberen verder te gaan niet op voorhand een verloren strijd voeren. Zeker nu verdient het sociaal-cultureel werkveld elke overlevingsimpuls, bijvoorbeeld op het vlak van opleidingscheques en erkenning van elders verworven competenties.

In tegenstelling tot de VDAB-beroepsopleiding of het volwassenenonderwijs kunnen sociaal-culturele vormingsinstellingen – ondanks de belofte van het regeerakkoord over hun partnership in levenslang leren - geen opleidingscheques aanvaarden als betalingsmiddel voor hun cursussen. De minister van Cultuur belooft dit al lang maar blijft wachten op het fiat van de minister van Arbeid.

Zo blijven ook alle aanzetten tot de erkenning van elders verworven competenties een onderonsje tussen arbeid en onderwijs. Het vormingswerk uit het sociaal-culturele middenveld wordt hier meermaals in een marginale hoek geduwd.

Maar bovenal betekent het wegvallen van deze 14 vormingsinstellingen een verschraling van het vormingslandschap. De sociaal-culturele instellingen

hebben door hun vormingsactiviteiten jarenlang meegewerkt aan de verhoging van de sociale competenties, burgerschapsvorming en de emancipatie van de volwassenen. Het sociaal-cultureel werk vulde de dimensie van levensbreed leren in en had aandacht voor leren op alle domeinen van het leven naast arbeid en kennis. Het sociaal-cultureel werk was bovendien de katalysator in democratische en kritische discussies over de toekomst van onze samenleving, zoals over ethiek of (on)veiligheid.

Misschien is het zelfs de eerste kaalslag op weg naar de volledige afbraak van het sociaal-kritische vormingsaanbod ten voordele van de vermark(e)ting van het vormingswerk. Dit is geen hersenspinsel maar een dreigende realiteit, zoals de praktijk in Nederland ons leert: een sterke toename van het aanbod Spaans voor senioren omdat er meer senioren overwinteren aan de Spaanse costa's of het meedrijven in de stroom van informaticacursussen omdat ICT het toverwoord blijft op de arbeidsmarkt. Onder het motto "u vraagt, wij draaien" groeit het risico van een eenzijdig educatief aanbod, zeker wanneer de volkshogescholen binnen hun beperkte budgettaire grenzen in de kleinste hoek van Vlaanderen vorming moeten organiseren. Het is te vroeg om te oordelen over de volkshogescholen maar tegen 2010 zullen we in Vlaanderen het antwoord kennen op vragen over het aanbod en bereik van deze nieuwe vormingstempels.

Het culturele vormingsveld mag niet gereduceerd worden tot een vrijetijdseducatie waarbij ontmoeting, fun en gratis de modewoorden worden. Er is nood aan een plaats voor de kritische massa, voor beschouwelijke en reflexieve vorming... zeker in tijden van individualisering en verrechtsing. De over-

heid mag van de sociaal-culturele werksector verwachten dat hij een blijvend aanbod rond enkele maatschappelijke vraagstukken uitbouwt. De overheid moet deze vraagstukken in overleg met de sector kunnen bepalen zonder daarbij te interveniëren in de concretisering

van de vorm en de inhoud van het aanbod.

Jos Stassen

[Bio]

Jos Stassen is fractieleider van Groen! in het Vlaams Parlement.

